

DEMOCRÀCIA I PODER

FREI BETTO

São Paulo, Brasil

En el temps de Jesús la qüestió de la democràcia ja existia, però tan sols en una regió molt llunyana de Palestina: Grècia. Dominada per l'Imperi Romà, Palestina era governada per homes nomenats o consentits per Roma —el rei Herodes, els governadors Ponç Pilat, Herodes Antipès, Arquelau i Felip, el summe sacerdot Caifàs.

El que torna a aparèixer en la pràctica i en la predica de Jesús és una vella qüestió a la qual ell dóna un enfocament radicalment diferent al dels seus contemporanis: el poder. El poder ja era objecte de reflexió dels filòsofs grecs des de Sòcrates (c. 469-399 aC.). Plató (428 o 427-378 o 347 aC.) en va parlar a bastament a la *República*, i Aristòtil (383-322 aC.) a la *Política*.

A l'Antic Testament, el poder és més que un do diví. És una manera de participar del poder de Iahvè. És a través dels seus profetes que Iahvè escull i legitima els poderosos. Tot i així, cap d'ells, al contrari del que passava a Egipte i a Roma, era divinitzat pel sol fet d'ocupar el poder. Encara que escollit per Déu, el poderós era fal·lible i vulnerable al pecat, com havien estat els casos de David i Salomó. No s'autodivinitzava com els faraons egipcis i els cèsars romans. Fins i tot a Grècia, Alexandre Magne, desesperat per mantenir la unitat de les seves conquestes, va tractar d'autodivinitzar-se, tot exigint que els seus soldats l'adessin.

Jesús va fer veure un altre punt de vista del poder. Per ell no es tracta d'una funció de comandament sinó de servei. És el que s'afirma a Lc 22: 24-27: "Els reis de les nacions en disposen com a amos, i els qui les dominen s'anomenen benefactors. Però nosaltres no hem de ser pas així, sinó que el més gran d'entre nosaltres es faci com el més jove, i el qui mana, com el qui serveix. (...) Doncs, jo sóc enmig de vosaltres com el qui serveix!"

Jesús en dóna exemple afirmant que "el Fill de l'Home ha vingut no pas a ser servit, sinó a servir" (Mc 10:41-45) i es va agenollar per rentar els peus dels seus deixebles (Jo 13: 4-8).

El que porta a Jesús a invertir aquell punt de vista sobre el poder és la pregunta: a qui ha de servir el poder en una societat desigual i injusta? A l'alliberament dels pobres, respon ell, al guariment dels malalts, a l'acolliment dels exclosos. Aquest ha de ser el servei per excel·lència dels poderosos: alliberar l'oprimit, promoure'l, fer que també tingui poder. És per això que els pobres son "benaventurats" (Mt 5, 1-12) i en ells identifica Jesús els

seus semblants (Mt 25, 31-46).

El poder és una prerrogativa divina al servei del proïsme i la col·lectivitat. Pres en si mateix, perverteix. La persona tendeix a canviar la seva identitat personal per la identitat funcional. El càrrec que ocupa passa a tenir més importància que no pas la seva individualitat. És per aquest motiu que molts s'aferrin al poder: perquè aquest torna possible allò que es desitja. Imanta el poderós de manera que atrau veneració i enveja, submissió i aplaudiments.

Per tal que el poderós no es deixi embriagar pel càrrec que ocupa, Jesús proposa que gosi sotmetre's a la crítica dels subalterns. Qui de nosaltres n'és capaç? Quin és el capellà que pregunta als seus parroquians el que en pensen, d'ell? Quin és el dirigent de moviment popular que sol·licita als seus dirigits una valoració de la seva actuació en el càrrec? Quin polític demana als seus electors que el critiquin? Amb tot, Jesús no va tenir por de preguntar als seus deixebles el que pensaven d'ell i, com si no n'hi hagués prou, també ho va preguntar al poble (Mt 16:13-20).

La qüestió del poder és el cor de la democràcia. Aquesta significa, etimològicament, govern del poble per al poble. Malgrat tot, encara es troba, en la majoria del països, en una fase merament representativa. Per tornar-se participativa, la democràcia haurà de ser l'expressió dels moviments populars. Un poder —ja sigui el de l'Estat o el del poble organitzat— tan sols admet límits i evita abusos en la mesura en què s'enfronta amb un altre poder: el del poble organitzat. Aquesta és la condició perquè la democràcia fonamenti la llibertat individual i els drets humans en la justícia social i en la igualtat econòmica. És falsa la democràcia que concedeix llibertat virtual a tothom, i exclou la majoria de béns econòmics essencials, com ara l'accés a l'alimentació, la salut, l'educació, l'habitatge, la feina, la cultura i l'oci.

Jesús no va formular una proposta de societat sinó per la via contrària: al criticar el model predominant a la Palestina del segle I, on la riquesa d'uns pocs era el resultat de la pobresa de molts. És per això que es va posar al costat dels pobres i en va defensar els drets: "Jo he vingut perquè tinguin vida, i la tinguin en abundància" (Jo 10:10). Aquest és el criteri per saber si una societat és o no és justa: el dret de tothom a una vida plena. Perquè la vida és el do més gran de Déu. □